

Suriya - TARİX

08.05.2022

Giriş

Suriya zəngin bədii və mədəni irsə malik dünyanın ən qədim sivilizasiyalarından birinə ev sahibliyi edir. Qədim köklərindən tutmuş son siyasi qeyri-sabitliyə və Suriya vətəndaş müharibəsinə qədər ölkənin mürəkkəb və bəzən də keçməkeşli bir tarixi var.

Ərazi

Yerləşmə ərazisinə görə Suriya, Yaxın Şərqdə, Aralıq dənizinin sahilində yerləşən bir ölkə və yer kürəsinin ən qədim məskunlaşdığı bölgələrdən biridir.

Arxeoloji ekspedisiya

Bu bölgədə ilk arxeoloji tapıntılar eramızdan 700.000 il əvvəl ilk insan məskəninə aid edilir. Hələb yaxınlığındakı Dədəriyə mağarası, o dövrdə bölgədə Neandertal məskəni yerləşdirən sümüklər kimi bir sıra əhəmiyyətli tapıntılar çıxarıldı və bu sahənin əhəmiyyətli bir müddət ərzində davamlı işğalını göstərir.

Bura da tapılan insan skeletləri, keramika və xam alətlərin tapıntıları sübut edir. Görünür ki, regionda müxtəlif icmalara təsir edən kütləvi köçlər olub, lakin dövrə dair yazılı bir qeyd olmadığından, əgər baş veribsə, niyə baş verdiyi məlum deyil.

Qədim Şəhərlər

Ebla: Ebla şəhəri Suriyanın şimal-qərbində Tell Mardix adlı yerdə yerləşir. İlk dəfə 1964- cü ildə bu ərazi italyan arxeoloqu Paolo Mattien tərəfində tədqiq edilmişdir. Burada eramızdan əvvəl III minilliyin ikinci yarısına aid saray aşkar edilmişdir. Eblanın yazını inkişaf etdiyi Cənub Mesopotamiya ilə sıx əlaqəsini nümayiş etdirən minlərlə yaxşı qorunmuş mixi yazı lövhələr tapılmışdır. Ebla lövhələri Şimali Suriyanın mədəni, iqtisadi və siyasi həyatını qeyd edir. Digər artefaktlar Eblanın aralıq dənizi dünyası və Misirlə sıx əlaqəsi olduğunu sübut edir. Akadlı Sarqon və Naram-sin, hər biri Eblanı məhv etdiklərini iddia edir, lakin dəqiq məhv tarixi davam edən müzakirə mövzudur.

Uqarit:

Uqarit şəhəri Aralıq dənizi sahilindəki Latakiya ətrafı, Suriyanın şimal yerləşən qədim liman şəhəridir. Bu, eramızdan əvvəl 16-13-cü əsrlər arasında idarəetmə, təhsil, diplomatiya, hüquq, din və iqtisadiyyatda qızıl keçmiş olan Uqarit krallığının yeridir. Uqarit Yaxın Şərqdə bir neçə Tunc dövrünə aid yerlərdən biridir və burada yalnız mütəxəssisə deyil, təsadüfi ziyarətçiyə müəyyən edilə bilən qalıqlar təklif olunur. Qədim dövrlərdə bu yerdən Şərqi Aralıq dənizinin Mesopotamiya ilə böyük ticarəti aparılırdı. Bəşəriyyətə dünyada ilk əlifbanı verən səltənətdir. Mütəxəssislər bu əlifba ilə hazırda ümumi istifadədə olan digər əlifbalar arasında əlaqəni təsdiqləyiblər. Bu əlifba indi də Dəməşqdəki Milli Muzeydə gil lövhədə qorunur. Uqarit krallığına aid sənədlər, heykəllər və zinət əşyaları Lattakiya, Hələb və Tartus muzeylərində nümayiş edilir.

Arxeoloji abidə

Palmira: Palmira müasir Suriyada yerləşən qədim arxeoloji abidədir. Əvvəlcə münbüt təbii vahənin yaxınlığında qurulmuş, eramızdan əvvəl III minillikdə Tadmor qəsəbəsi kimi qurulmuş və Yaxın Şərqi aparıcı şəhərinə və ipək yolu üzərində əsas ticarət məntəqəsinə çevrilmişdir. Palmira adının "xurma xurması" sözü ilə əlaqəli olan Tadmorun orijinal ərəb adının latınlaşdırılmış forması olduğuna inanılır. Mesopotamiya məskəni kimi başlayan Palmira eramızdan əvvəl II minillikdən ərəblər gəlməmişdən əvvəl Aramilər nəzarətində idi. Palmira öz tarixi boyu bir çox imperiyaların və mədəniyyətlərin nəzarəti altına düşdüyü üçün onun memarlığı Yunan, Roma, Arami və Ərəb üslublarının bir çox elementlərini özündə birləşdirir, bu da onu arxeoloqlar və tarixçilər üçün daha da əhəmiyyətli edir.

Nəticə

Digər Qədim şərq ölkələri kimi Suriya da öz tarixi keçmişini, arxeoloji abidələri ilə fərqlənən dövlətdir. İndi isə Suriya da baş verən müharibələr səbəbindən bəzi abidələr dağıdılmışdır. Bu müharibələr səbəbindən Suriya dövləti artıq zəifləmiş və öz qüdrətini itirmişdir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Yusif Yusifov Qədim Şərq Tarixi- Bakı 2007
2. Ancient Syria - World History Encyclopedia
3. Trevor Bryce Ancient Syria: A Three Thousand Year History
4. Palmyra - HISTORY

Mənsurə Cəbiyeva,

Xəzər Universitetinin tələbəsi